

Učiteljski tovariš

Stanovsko politično glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani

Mesečna priloga »Prosveta«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6/1. Rokopisov ne vračamo. Nefrankiranih pism ne sprejemamo. Izdaja vsak četrtrek. Naročnina letno 60 Din. za inozemstvo 80 Din. Člani sekcije J. U. U. plačajo list in članarino. Oglasi po ceniku in dogovoru, davke posebe. Pošt. tek. rač. 11.153. Telefon 3113

Stanovske zbornice

Prejšnji mesec je bila objavljena uredba o kmetijskih zbornicah. — Kaj je s prosvetno zbornico?

Sedanja ločitev prosvetno-vzgojnih činiteljev nas ne zadovoljuje. Ne ustreza niti duhu časa niti zahtevam v posameznih strokah. Premalo je kontakta med posameznimi kategorijami prosvetnih delavcev.

Nad nami visi Damoklejev meč, § 76, točka 11. zakona o uradnikih, ki pravi, da je potrebno za vsako sporazumno akcijo raznih združenj odobrenje pristojnega ministrstva.

Slovensko učiteljstvo je o nedostatkih razpravljalo že na mnogih skupščinah. Največ kvare trpi narodno šolstvo in učiteljstvo, ker smo podrejeni političnim upravam. Na V. redni skupščini JUU sekcije za dravsko banovino, ki je bila v Ljubljani dne 11. in 12. julija 1935., so sprejeli opolnomočeni delegati naslednji sklep:

Za ločitev prosvete od politične uprave.

Šolstvo je temelj vsega narodnega kulturnega razvoja. Razvijati se more le pod strokovnim vodstvom. Zato naj se loči šolstvo od politične uprave. Vse šolstvo po banovinah naj bo podrejeno banovinskim prosvetnim direktorijem, odvisnim le od ministrstva prosvete, a na srezih naj bi bili administrativni prosvetni inspektorati podrejeni prosvetnim direktorijem. V tem smislu naj se reorganizira tudi šolski nadzor.

Tako resolucija, sprejeta pred leti.

Čas pa se vrti neugnano in življenje se kaže v vedno novih lučih. Ljudje se združujejo po stanovih. V naši državi imamo že več stanov organiziranih tudi v javnih telesih, nazvanih zbornicah. Lastne zbornice imajo: ročni delavci, zdravniki, notarji, trgovci, obrtniki in industrialci. Prejšnji mesec pa je bila objavljena v Službenih novinah (z datumom 1. marca 1937.) tudi uredba o kmetijskih zbornicah, ki bodo že v bližnji prihodnosti stopile v življenje.

Če dobivajo svoje zbornice drugi stanovi, jo potrebujejo gotovo tudi jugoslovanski vzgojni in prosvetni delavci.

Vprašanje, ki ga načenjamo v tem članku, ni novo. Kdor je pazno zasledoval pisanje »Narodne prosvete«, glavnega glasila JUU, je zasledil že leta 1929. predlog iz učiteljskih vrst, naj se osnuje za vso našo kraljevino prosvetna zbornica.

V poslednjem času so si osvojili naše zahteve tudi ostale skupine narodnih vzgojiteljev: srednješolski profesorji in meščansko-šolski učitelji. Zdaj, ko so se priključili naši akciji tudi oni, smo prepričani, da bo skupen nastop vseh kategorij uslužbencev prosvetnega ministrstva žel skorajšen uspeh.

Kdo naj bi bil včlanjen v prosvetni zbornici?

Na tako vprašanje je prav enostavno odgovoriti. Vsi, ki delujejo na vzgojnem in prosvetnem polju v naši državi; to je: otroške vrtarice, učiteljstvo narodnih in meščanskih šol, srednješolski, pa tudi univerzitetni profesorji. Ta krog bi se razširil še s profesorji raznih akademij ter strokovnih šol.

Razlogi za ustanovitev prosvetne zbornice.

Naša narodna prosveta je še v povojih. Borimo se še z začetniškimi težavami. Nima mo še potrebnih učnih knjig. Nima mo še preizkušenih učnih načrtov, ki bi zadovoljili vse stopnje in kategorije naših šol. Med posameznimi šolskimi kategorijami je premalo skupnosti. Med učnimi načrti osnovne in višje narodne šole so vrzeli, ki nikakor niso v korist smotnemu napredku našega šolstva. Skratka: poleg navedenih vprašanj bo potrebno razčistiti še mnogo drugih perečih zadev, ki se bodo dale odstraniti ali premestiti le v skladu s vsemi poklicnimi činitelji od najnižje pa do najvišje stopnje.

Zasledujemo le zborovanja naših sreskih društev, pa zborovanja meščanskošolskih učiteljev in zbor Jugoslovanskega profesorjskega društva. Obilico praktičnih nasvetov predlagajo na svojih sestankih. Vsem tem organizacijam pa manjka avtoriteta, da bi spravili zahteve za izboljšanje našega šolstva v stvarno življenje. Prosvetna zbornica, kjer bi delali ramo ob ramenu predstavniki posameznih kategorij, pa bi imela zadostno moč, potrebno avtoriteto in tudi sredstva, da bi izvedla vse ono, kar si naši šolski reformatorji žele za napredek naše narodne kulture.

Dejstvo, da vse dosedanje stanovske zbornice — zdravniška, advokatska, delavske zbornice, zbornice TOI in ostale delujejo tako, kakor si članstvo želi, je zadosten dokaz, da smemo tudi od prosvetne zbornice pričakovati uspehe v korist šolstva in šolnikov.

Podobne prosvetne ustanove imajo že po vseh naprednih kulturnih državah. Naj v potrdilo navedem le šolski sinod v najboljši

demokraciji evropski državi, v Švici. V švicarskem šolskem sinodu so organizirani prav vsi vzgojni činitelji od otroške vrtarice pa do samega prosvetnega ministra.

V času, ko se tako odločno poudarja važnost posameznih stanov, naj dokažejo tudi

jugoslovanski vzgojni in prosvetni činitelji, to je šolniki vseh kategorij, da se zavedajo važnosti lastne prosvetne zbornice.

V zahtevo za dosego prosvetne zbornice naj gre odslej naša složna pot!

Jože Župančič.

Važne določbe finančnega zakona za I. 1937./38.

Iz § 33. finančnega zakona za I. 1937./38. posnemamo sledeče važne določbe:

Učiteljstvo narodnih, meščanskih, srednjih in strokovnih šol kakor tudi šolski nadzorniki se smejo dodeljevati v druge šole, v ministrstvo prosvete, ministrstvo za telesno vzgojo naroda, banskim upravam, sreskim načelstvom za prosvetni referat in mestnim šolskim nadzornikom; nadalje se smejo dodeljevati kot prosvetni referenti, delegati, lektorji in učitelji v tujini, kakor tudi v kulturno prosvetna društva, ki imajo svoje šole ali internate. Ta dodeljevanja smejo biti daljša od treh mesecev izuzetno od § 80. ur. zakona. Tako dodeljeni uslužbenci nimajo pravice na dnevnice po predpisih uredbe o povrnitvi potnih in selitvenih stroškov drž. uslužbencem, razen ako se jim ta pravica prizna s posebnim odlokom o dodelitvi v primeru dodelitve do treh mesecev. S tem se ne morejo povečati odobreni proračunski krediti.

Šolski nadzorniki, dodeljeni po tem paragrafu, nimajo pravice na nadzorniško doklado iz § 93. uradn. zakona.

Dodeljevanje se sme vršiti pri učiteljstvu narodnih šol samo v kraju službovanja. Od tega so izzeti oni učitelji narodnih šol, ki so dodeljeni v inozemstvo.

Učitelji narodnih šol, dodeljeni ministrstvu prosvete, imajo pravico na stanarino iz državnega proračuna ministrstva prosvete, a oni, ki so dodeljeni banskim upravam, bodo prejeli stanarino iz banovinskega proračuna dotične banovine.

Učitelji narodnih šol, ki so dodeljeni meščanskim šolam, sreskim načelstvom za prosvetni referat in mestnim šolskim nadzornikom, obdržijo pravico na stanarino iz pro-

računa, iz katerega prejema stanarino tudi učitelji narodnih šol v dotičnem kraju.

Osebe, ki so vršile učiteljsko ali šolsko administrativno službo v verskih avtonomijah in šolah, občinskih šolah in šolah Družbe Sv. Cirila in Metoda in jim je bila ta služba glavni poklic, ter so neposredno prešle v državno službo, se prizna ta služba v omenjenih ustanovah in šolah kot efektivna drž. služba v smislu §§ 113., 116., 120. in 124. ur. zakona z dne 31. III. 1931.

To velja tudi za osebe, ki so bile prej upokojene, v kolikor jim ni bila omenjena služba vzeta v poštve pri odmerjanju pokojnine.

Za osebe srednjih učiteljskih in meščanskih šol veljajo disciplinski predpisi uradniškega zakona z dne 31. III. 1931.

V zakon o narodnih šolah od 5. decembra 1929. leta se dodaja za § 93. nov § 93 a, ki se glasi: učiteljicam narodnih in gospodinj-skih šol, kakor tudi otroškim vrtaricam, preneha služba, ko se poroči z osebo, ki ni učitelj narodnih šol. Ako so take učiteljice, odnosno otroške vrtarice, izpolnile pogoje za dosego osebne pokojnine, dobijo namesto te, enkrat za vselej, odpravnino v znesku enoletne plače in položajne doklade, a ako niso izpolnile pogojev za dosego osebne pokojnine in imajo več nego 5 let efektivne službe, dobivajo odpravnino v znesku šestmesečne plače in položajne doklade. Služba preneha z odpuštitvijo z dnem poroke. Ta odredba stopi v veljavo 1. avgusta 1937.

Te odpravnine se bodo izplačevale iz istih proračunskih kreditov, iz katerih se izplačujejo tudi dosedajni prejemki, dokler se to ne vnese v proračun posebnih kreditov.

Učiteljski pevski zbor na poti

V starodavnem Nišu.

Težko smo se poslovili od junaških Sumadincev in svojih rojakov, ki so nas prav tako številno spremlili na kolodvor, kakor so nas sprejeli, in se po tovariškem stisku rok odpeljali v Niš — novim tovarišem nasproti. Resnično lahko rečemo — tovarišem, kajti sredi prijetnih spominov na Kragujevac in sredi najboljšega razpoloženja ob pogledih na lepo dolino velike Morave, po kateri je brzel naš vlak, nas je pozdravil tovariš Dušan Vitorović, ki nam je prinesel program našega bivanja v Nišu. To delo je prihranilo našim članom mnogo časa za ogled velikega mesta.

Težko je opisati sprejem! Tovariši z juga so sprejemali svoje tovariše s severa, sprejemali so jih z zavestjo, da prihajajo v njih sredo tudi ljudje, ki spoštujejo skupne narodove svetinje. To čustvo je dalo sprejemu svečano obilježje. Godba in izlivi čustvenih besed! V imenu mesta nas je pozdravil Drago Živković, načelnik prosvetnega oddelka Dragutin Pavlovič v imenu gospoda bana, itd., itd. Pozdravljali nas je narod: meščani, gimnazijci, šolska mladina in drugi. Pozdravljalo nas je toplo sonce, ki je prijetno obsevalo stari del mesta, skozi katero smo se odpeljali v moderen okraj, kjer stoji tudi učiteljski dom. V lepi stavbi, ki ima veliko dvorano, se je zvečer vršil koncert ob udeležbi podbana Branka Pastoroviča, vladike dr. Jovana Ilija, mnogih drugih odličnikov in velikem številu meščanstva. Slovenska pesem je vžigala, odpirala je srca, duše so se zbližale, stanovska in narodna zavest potrojila!

Drugi dan (22. marec) smo uporabili za ogled mesta. Niš je radi svoje lege trpel v vseh zgodovinskih razdobjih, mnogo vojakov je romalo skozi in mnogo krvi se je prelilo zanj. To dokazujejo številne izkopenine v v okolici, to dokazujejo spomeniki. Največ stoji dokazov krutih borb za osvobodjenje. Čele-kula, stolp mrtvaških glav iz časa prvega srbskega upora l. 1809., meri še sedaj pet metrov višine. Stari del mesta je en sam spomenik iz turškega robstva. Stoletne borbe so vklesale v ljudi neko posebno življenjsko borbenost, ki prehaja od roda na rod in kar se pozna tudi na naših tamošnjih tovariših. Ponos in iskrenost jih diča v najvišji meri, to se je videlo pri skrbnih pripravah za naš koncert, ki sta ga organizirala sekcija in sresko društvo v Nišu.

Niške banje nam seveda niso pozabili pokazati. Ob progi, po kateri smo se l. 1935.

peljali v Bolgarijo, smo po polurni vožnji s cestno železnico prispeli v naselje krasnih vil, hotelov in palač, kjer preživljajo bolni in zdravi ljudje lepe trenutke resničnega zemeljskega raja, ki obdaja ta imenitni zdravilni vrelce tople vode. Isto srečo imajo tudi preprosti in revni ljudje, za katere je sezidal pokojni kralj Aleksander ljudsko kopališče, kjer za zelo majhen denar zajemajo zdravje. Tesno ob griču stoji bela vila naše kraljeve družine; tesno ob griču in mimo spomenika Ujedinitelja brzi pot iz te lepe hiše v kraljevo kopališče. Pri glavnem viru zdravilne in tople vode zajema naš kralj moči in zdravje. V primeru z drugimi kopališči je bazen našega kralja zelo preprost.

Prav v tem paradizu so nam priredili tovariši imenitno kosilo, ki nam bo ostalo še dolgo v spominu. Začeli smo ga z lomljenjem pogache, pokrepili s temperamentnimi govori in končali z bratsko ljubeznijo in s spominom na velikega Emila Adamiča. Se enkrat je spregovoril načelnik prosvetnega oddelka banske uprave v Nišu Dragutin Pavlovič, proseč nas, da pozdravimo vse Slovence, posebno pa svoje tovariše in tovarišice. Taki sestanki utrjujejo stanovsko in nacionalno zavest! Adamič, kojega ime nosi naš zbor, je bil najdostojnejši pionir jugoslovenskih teženj. Istotako je učiteljstvo doprineslo precejšnji del svojih žrtev za naše ujedinjenje, in kulturni dvig naroda. Učiteljstvo se bo vedno bojevalo združeno za ideale Jugoslavije in ostalo vedno steber države! — Tu se je razvnel tudi do sedaj za naš koncert zaskrbljeni predsednik sekcije JUU tovariš Sveta Janković, ki je poudaril borbe učiteljstva za šolo in delo za napredek in prosveto naroda. Njegov govor, poln ljubezni do šole, naroda in domovine, je končal z viharimi aplavzi in klici kralju. Delegat pevske župe »Stevan Sremac«, g. dr. Persoli, je pozdravil člane UPZ kot nosilce pevske kulture, ki morajo vselej in povsod dobiti dovolj podpore za svoje težko delo med narodom. Končali smo s spominom na Adamiča.

Prehitro je minulo, s prelepe Banje smo se odpravili kar naravnost na vlak, še hiteti smo morali. Odhod, mahanje rok; tovariš Vitorović pa kar z nami v Leskovac.

V jugoslovanskem Manchestru.

Iz niške doline smo zavili v leskovsko kotlino, ki je znana po svoji rodovitnosti, po konoplji, ki zraste tu do 3 in pol metra visoko, po 35 tovarnah, izmed katerih izdeluje

VSEBINA:

Stanovske zbornice.

Važne določbe finančnega zakona za I. 1937./38.

Učiteljski pevski zbor na poti.

† Josip Lapajne.

Anketa o vajiškem vprašanju.

Učiteljski pokret: Sestanek učiteljskega pokreta v Ptuj.

Splošne vesti. — Kaj vse pišejo o učiteljstvu, šoli, prosveti in JUU. — Učiteljski pravnik. — Mladinska matica. — Učiteljski pevski zbor. — Šolski radio. — Stanovska organizacija. — Novosti na knjižnem trgu.

največ blago, platno in milo in po agilnih tovariših sreskega društva, ki so nam pripravili tako tople sprejem. Godba, Sokoli s praporom, gasilci v krojih, pevska društva s prapori in različne druge organizacije, so nas sprejeli nad vse slavnostno. Po toplih besedah predsednika občine D. Putnikovića se je slovenski zbor v spremstvu odličnikov z godbo na čelu odpravil v z zastavami okrašeno mesto. Tu smo spoznali, kaj lahko napravi pridna roka tovariša Mitica.

Koncert v novem hotelu »Kostič« se je vršil kar pri pogrnjenih mizah, kakor je po teh krajih običajna navada. Poslušalstvo industrijskega mesta je glasno nagajalo vsako pesem, ki jim je odkrivala slovensko dušo. Po koncertu banke in govori! Industrialec Bora Popović je v imenu pevskega društva »Binički« poklonil UPZ krasno diplomu častnega člana. Seveda je na vse govore odgovoril, kakor povsod, naš »feldmaršal« Drago Župančič.

23. marca popoldne smo prestopili prag južne Srbije, dežele gorja in tuge ter dežele junakov, ki so se največ borili za našo osvoboditev. Tu je poteklo največ svete krvi, tu je narod največ trpel. Vendar se že danes poznajo sadovi pridnih rok in velike žilavosti naših bratov. Na pobožjih hribov se belijo vasice z lepimi šolskimi poslopji, polja so lepo obdelana in kraj vasi rajajo »mladenci« (novoporočenci), ki jih ta dan sorodniki obdarujejo.

Na pragu Orienta.

Prvi veliki kraj južne Srbije, v katerem smo se ustavili, je bilo mesto Kumanovo. Po prisrčnih pozdravih smo z vojaško godbo na čelu in v spremstvu naroda odkorakali proti mestu samemu. Najprej smo prišli v popolnoma turški del, kjer smo videli tudi nizko turško šolo. Otroci s fesji in raztrganimi hlačami so tekali radovedno za nami, stari Turki so nas gledali od daleč. Gostitelji so nas peljali na skromne grobove kumanovskih junakov; na kraj, kjer spe oni, ki so dali življenje za osvoboditev vseh nas, Kumanovo je naš Jeruzalem! Kumanovo je naša Mekka! Tako je govoril prota Stanko po žalnem obredu ob skromnem spomeniku, ki se dviga sredi teh svetih grobov, okrašen s palmo miru največjega borca Jugoslavije in tudi največje žrtve, ki je padla za mir — s palmo kralja Aleksandra. Tu smo slovenski učitelji in učiteljice s sveto pobožnostjo zmolili kratko molitev in se poklonili pokojnikom, tu smo združili dva sveta spomina, ki sta nas vodila po tej dolgi poti: spomin Emila Adamiča, ki je te junake opeval in pisal pred 25. leti tako zanimiva poročila za slovenske časopise v Trstu, s spominom herojev. Zapeli smo »Hribi se beli...«

V spomin na obisk slovenskih tovarišev in tovarišic je društvo za Skopje takoj po poklonitvi priredilo v veliki šoli svečano sejo, kateri so prisostvovali predstavniki vseh vojaških, posvetnih in cerkvenih organizacij, kakor tudi vseh drugih prosvetnih, kulturnih in humanitarnih društev. Bratstvo in sloga, refreni vseh govorov!

Zvečer, v nabito polni dvorani Sokolskega doma, ki stoji kakor budni čuvaj nad mestom, koncert. Podpredsednik sreskega društva tov. Milosavljević in tajnik tov. Jočić sta morala dobro zavhati rokave, da sta vse tako lepo organizirala in napolnila dvorano ter tako najlepše počastila svoje slovenske tovariše. Z lahkoto je šla pesem iz prsi, z lahkoto po veliki dvorani.

Banket, pa kako imeniten. Godba in govori! Najmarkantnejši je bil tov. nadzornik Jovo Stefanović, ki je označil našo pot kot važen nacionalen moment. Baš tu, v Kumanovu, ki je največja svetinja Jugoslovancev, so se združili bratje s severa z brati z juga z mislimi na večno skupnost. 60 učiteljev iz Slovenije bo pripovedovalo svoji deci v 60 krajih o južnih bratih, a oni o severnih bratih, ki jim je ravno tako sveta vsaka ped

kumanovske zemlje. Poljub, ki ga je po končanem govoru dal našemu Supančiču, naj ga bo deležen vsak Slovenec, ki mu je enotna država največji ideal.

Čarsko Skopljje.

Po kratkem veselju v Kumanovem kratka vožnja in čarsko Skopljje. Na postaji tovariši, delegati pevskih društev in občinstvo. Prav kmalu smo varno nastanjeni, ali ni nam za počitek, in Bog ve, kdaj bomo zopet v tem mestu, ki si je v starem delu na levem bregu Vardarja ohranilo tipičen orientalski značaj. Stari Dušanov most loči prošlost od sedanjosti in prihodnosti. V turškem delu so ob ozkih ulicah tipične nizke turške hiše in prodajalne, v katerih kupiš za malo denarja veliko lepih spominčkov. Po cestah bule, cigani, črni Arnavti, Turki in Cincari. Nov del je moderen v vsem: hoteli, kavarne evropskega stila, cerkve in moderna postaja.

Mesto orientalske barvitosti nam je zapustilo najlepše višje, veličasten pa nam bo ostal za vedno oficirski dom, v katerem smo imeli sicer svoj zadnji, a najelitnejši nastop. Dvorana iz pravljice, lestenci po 80.000 Din, poraba toka za en večer 900 Din! Kakor v sanjah smo stali v tem zakletem gradu in pred zelo izbranim občinstvom absolvirali svoj program. Bil je tu komandant armije general Milan Ječmenić, metropolit Josif, francoski, češkoslovaški in albanski konzuli, dr. Anton Kordin v zastopstvu katoliškega škofa dr. Gnidovca; pomočnik bana D. Nešić, načelnik prosvetnega oddelka banske uprave S. Mar-

ković, zastopniki pevskih in drugih društev, veliko število vojaštva in drugega občinstva. Muzikalno poslušalstvo je do dobrega razumelo vsako posamezno skladbo in s finim čutom za lepo petje nagajalo lepo prednašanje slov. umetne in narodne pesmi. Ponoviti smo morali, da je ploskanje ponehalo. Konec v tej dvorani nas je sprostil vseh skrbi in veselil smo se že doma, ki je bil pa še tisoč kilometrov od nas in nam ni branil, da si nismo ogledali malo »orientalske noči«.

Končali smo svojo pot v »Hramu Slave«. Povsod po poti smo videli spomenike, ki jih je hvalačni narod postavil junakom, a to svetišče je eno izmed največjih počivališč srbskih vojakov, ki so padli za svobodo. Cerkvica sredi pokopališča, v notranjosti krasne freske in lestenci, izdelani iz posameznih delov orožja in municije, v spodnjih prostorih pa ostanki 3200 herojev... Sem smo položili slovenski učitelji lep venec z napisom »Graditelj Jugoslavije — Učiteljski pevski zbor — Ljubljana.« Vojska Milana Pertota in Supančiča je končala svoje delo.

Vračali smo se nazaj po isti poti, srečevali tovariše s hvalačnimi pogledi in gledali smo iste zgodovinske kraje. Vračali smo se z večjo voljo pomagati svojim južnim tovarišem pri težkem delu; vračali nekako prerajeni in prikrepčeni z novim zaupanjem v moč svoje mlade države, prepričani, da bo mogoča samo tedaj, kadar si bomo Slovenci, Srbi in Hrvatje — resnični bratje!

Rupnik Vinko, Ljubljana

† Josip Lapajne

Žalostinka

(Josipu Lapajneju v spomin.)

Ugasnil blesk je Tvojega očesa, srca je plemenitega zastal utrip; dosegla roka več ne bo peresa, da borec bi boril se slednji hip.

Pretožne pesmi peli so zvonovi, nasula cvetja je na zadnjo pot pomlad, a tam med nemimi grobovi, zazeval je pred nas prepad... Ob grobu Tvojem vsi smo bridko začutili: kaj si nam bil in kaj s Teboj smo izgubili.

Zakaj baš Ti si moral nam umreti? Zakaj pustil si nas osiroteni? Čuj, mentor, nas! Naj volja kremenita in delo Tvoje v nas naprej živita!

Ob vzhodu svojih ljubljenskih gorah že sanjaš svoje smrtne sanje; saj ne dosega več jih hrup svetla; ljubav se naša zgrinja nanje.

M. B.

Prijatelju v spomin

Težko je pisati nekrolog prijatelju, vzgojitelju in učitelju tov. Lapajneju Josipu, ko ga še tako živo vidimo pred seboj, polnega dela, borbe, pa tudi polnega dobrote, usmiljenja in odpuščanja. Skoro ne moremo verjeti, da je neznatna rana na glavi, ki jo je dobil v minulih velikih počitnicah na avtobusni vožnji, pretrgala nit življenja njemu, ki je bil še sredi življenja tako voljan živeti in delati. Saj je šele komaj par tednov, ko se je na cerkljanskem pokopališču poslavljaval od svojega in očetovega prijatelja, nad vse do brega, čez 80 let starega učitelja Zamana. Ko se je ob grobu pokojnega tovariša Zirkelbacha poslavljaval, tedaj je že nekako slutil smrt. Je rekel: »Kdo pride prvi za Teboj? Morda bom to jaz?!« Njegove slutnje so se uresničile. Odšel je tja odkoder ni več vrnitve.

Pokojnik je bil markantna osebnost v vrstah učiteljskega stanu. Ze na učiteljsku je kazal veliko nadarjenost ter veselje do glasbe. S pokojnim Emilom Adamičem, katerega sošolec je bil, je ustanovil pevski kvartet, za katerega je Adamič skladal prve pesmi. Pri tem kvartetu se je zlasti uveljavljal s svojim lepim glasom. Dve leti je posejal šolo Glasbene matice. Glasbeni strokovnjaki so mu svetovali, da bi se popolnoma posvetil glasbi, toda njega je vlekle iz mesta ljubezen do učiteljskega poklica, kateremu je tako zvesto služil. L. 1899. je nastopil prvo učiteljsko službo v Cerkljah, kjer je nepretrgoma služboval, brez vsakršnega dopusta, do svoje smrti. V Cerkljah se je tudi priženil na lepo posestvo župana in učitelja Vavkna, uvaževanja našega skladatelja. Po naravi silno nadarjen je z vso silo svojega temperamenta delal za prosep šole in ljudstva. Nad 37 let je vzgajal in učil šolsko mladino v Cerkljah. Rod za rodom je prihajal in odhajal iz njegovih rok, ki so bile polne dobrote in pravega vzgojnega poslanstva.

Bil je velik ljubitelj prirode, zato je uporabljal pri pouku in vzgoji metode, ki so bile polne življenja in življenjske bližine, metode, o katerih nekateri mislijo, da so šele danes moderne postale. Njegovo učiteljsko geslo je bilo: Iz življenja za življenje. Parkrat mu je šolska oblast poverila tudi nadzorovanje šol kranjskega okraja. Ob tej priliki se je izkazal za pravega učiteljskega mentorja, odličnega predstojnika in tovariša.

Kot ljubitelj mladine je imel prav posebno veselje do mladinskih prirediteljev. Za take prilike je sam zlagal pesmi, pisal igrokaze, vodil mladinsko petje. Tudi drugače je mnogo pisal. Njegovi spisi so objavljeni v najrazličnejših listih in šolskih knjigah.

Bogati so tudi njegovi sadovi na izvenšolskem polju. Sam gospodarsko izkušen in nabožen je v nešteti predavanjih in spisih vnel v navduševal kmetovalce za umno

gospodarstvo. Bil je ustanovitelj in dolgoletni tajnik pašniške zadruge pri Sv. Ambrožu. Ureditev Kriške planine je njegova zasluga. Tudi ponosni dom na Krvavcu ga šteje med svoje sograditelje.

Neprecenljive so njegove zasluge za stanovsko organizacijo. Kot večleten pobornik stanovskih idej je zlasti širil stanovsko zavest in čast, kjer ni poznal nikakih kompromisov. Kot izvrsten govornik je znal s sugestivno močjo vplivati, da ga je vsakdo rad poslušal in mu sledil. Kolikokrat je s svojo živo besedo rešil situacijo, ki se je marsikomu zdela nerešljiva. Naša stanovska zborovanja ga bodo težko pogrešala, v kranjskem okraju pa je z njegovo smrtjo nastala vrzel, ki bo nenadomestljiva.

Po svojem značaju je bil Lapajne Josip borben, a sila dober. Ako bi njega kdo sodil le po njegovem temperamentu, ki je bil posledica njegovega čustvenega nastojanja, bi ga napačno sodil. Oni, ki smo z njim dolgo vrsto let sodelovali, vemo, da se je na videz za trdo skorjo skrivalo mehko in dobro, včasih prav otroško srce, ki je bilo pripravljeno vselej, ob vsaki priliki in vsakomur pomagati, svetovati, pa tudi odpuščati. Morda ga je njegov temperament, njegova borbenost speljala včasih predaleč, toda vselej se je znašel in ob dani priliki pokazal celega moža. Sovražil je krivico, nepoštenje in dvojnoličnost, zato je bil neizprosno nasprotnik vsem, ki so hoteli v kalnem ribariti. Tovariš — kakršnih je malo med nami!

Končana je sedaj njegova življenjska pot, strto je njegovo srce. njegova močna beseda, ki je tolikokrat donela po naših zborovanjih je za vedno utihnila.

Dragi Jože!

Še pred par dnevi sva bila skupaj. Čeprav bolan, si še vedno snoval načrte, kako bi boljše koristil svoji družini in narodu, snoval si načrte za nove podvige učiteljskega stanu, kateremu si odlično služil. Vendar v Tvojih očeh ni bilo več tistega živega ognja, bile so trudne ter so razodevale Tvojo duševno in telesno bol. Kako hitro si nas zapustil, niti poslovi se nisi utegnil in nam reči zadnji zbogom! Poslovil si se edino od Tvojega ljubljanskega Krvavca, na katerega si tolikokrat zahajal v bridkostih in težavah iskat tolažbe in miru. Poslovil si se od naših planin, od mogočnih gorskih vrhov, s katerih so zrla Tvoja oči tolikokrat in občudovala krasoto božjo. Ko si tolikokrat občudoval največja stvarstva božje, Ti je gotovo stopil pred obličje tudi On, ki ga Ti v svojem življenju nisi nikdar zatajil.

Ob vzhodu Krvavca, ob vzhodu prelestnih planin bo počivalo Tvoje truplo in Tvoj dom na Krvavcu bo zaman čakal svojega gospodarja. Na Tvoj grob bo leto za letom nosila cerkljanska mladina lepega planinskega cvetja in zelenja. Nad grobom bo pa rastla roža, roža nevenljiva in nevidna, večno lepa roža hvalečnosti in spoštovanja vseh onih sre, katerim voditelj, učitelj in vzgojitelj si bil Ti.

—t.

Ob odprtem grobu

(Govor tov. Metoda Kumlja.)

Žalostna dolžnost me je poklicala pred ta prerani grob, v katerega ne lega le prijatelj in tovariš, temveč tudi močan steber jugoslovanskega učit. združenja. Zato mi je tem težje pri srcu, ko se v imenu JUU poslavljam od borce, ki je kakor hrast stal na braniku za ugled svojega stanu, za njegovo čast in poštenje, za njegovo lepšo bodočnost. Nikoli ni okleval, nikoli omahoval. Preživel je nešteto viharjev, a niso ga mogli omajati. In ta trdnost značaja, njegova globoka vera v zmago nesebičnega dela, njegova ljubezen do lastnega stanu — vse to je moralo roditi uspeh. S tovariši, sorodniki po mišljenju in po trdnosti značaja je soustvarjal temelje učiteljskemu združenju, ki nosi na svojem praporu isto geslo, ki si ga je tudi zase po-

stavil tovariš Lapajne t. j. nesebično delo za boljšo bodočnost učiteljskega stanu.

Dragi tovariš in sobojnik! V Ljubljani veje danes žalna zastava z Učiteljskega doma, ki si ga pomagal ustvariti in za katerega si žrtvoval toliko energij! Ni se še tako razmahnil, kakor si želel. Komaj v začetku svojega razvoja je! In tudi za ta začetek gre v dobri meri hvala Tebi, Dragi tovariš Jože! Ne Ti, ne mi nismo pričakovali, da Ti bo neizprosna smrt nenadoma skopala ta majhen in tih dom, v katerem boš počival na vekomaj. Vse prehitro je prišla neizprosna usoda. Težko nam je ob misli, da boš odslej ležal uklenjen v ta košček zemlje tih in miren, ko je bilo vendar tolike življenjske sile v Tebi.

Anketa o vajeniškem vprašanju

Stališče JUU sekcije za dravsko banovino

Delavska zbornica v Ljubljani je sklicala posebno anketo o vajeniških vprašanjih. Ta anketa se je vršila 25. marca v dvorani Delavske zbornice in so ji prisostvovali zastopniki zbornice TOI, zastopniki strokovnih organizacij mojstrov in delavstva, voditelji strokovnih nadaljevalnih šol in tudi zastopniki sekcije JUU za dravsko banovino.

Na tej anketi je bilo podano sledeče naše stališče:

Sekcija JUU za dravsko banovino pozdravlja sklicanje današnje ankete kakor tudi vsako stremenje merodajnih faktorjev, povzdigniti moralno vzgojo in praktično izvežbanje vajencev, ki bodo kot pomočniki in mojstri v svoji stroki napredovali le tedaj, če se bodo teoretično izobrazili v strokovno nadaljevalnih šolah, praktično pa izvežbali v delavnicah, urejenih v samostojnih šolskih zgradbah. Pogoji za izvedbo programa, ki je predložen današnji anketi mora biti:

Pedagoško-didaktična in strokovna izobrazba vseh učiteljev. Tudi učitelji z akademsko izobrazbo bodo mogli uspešno voditi strokovne nadaljevalne šole in na njih z uspehom poučevati le tedaj, ako se bodo v posebnih pedagoških tečajih seznanili z duševnostjo vajenca; saj tudi osnovno šolski učitelji morajo obiskovati posebne strokovne tečaje za izobrazbo iz tako zvanih strokovnih predmetov. Osnovnošolski učitelji bodo še nadalje ostali najboljši vzgojitelji vajencev na strokovno nadaljevalnih šolah, ker poznajo vajence, ki spadajo že po zakonu o narodnih šolah tudi po dovršeni osnovnošolski dobi v delokrog učiteljskega dela na narodnem izobraževanju. Sekcija priporoča spremembo členov 48. in 50. uredbe o organiziranju strokovno nadaljevalnega šolstva, ker postavlja učitelje narodnih šol na zadnje mesto. Tudi se ne more sekcija JUU za dravsko banovino strinjati z izjavami v banovinskem šolskem odboru za strokovno nadaljevalne šole, češ, da so učitelji narodnih šol, včetrvi celo meščanskošolske učitelje, nekvificirani. Sekcija tudi odklanja izjavo člana banovinskega šolskega odbora, da se je enkrat za vselej ugotovilo, da strokovno nadaljevalne šole niso nikak monopol za osnovno šolsko učiteljstvo.

Tako mnenje o osnovnošolskem učiteljstvu je ustvarilo popolno nepoznavanje strokovno nadaljevalnega šolstva. 30 letnega dela osnovnošolskega učiteljstva v obrtno nadaljevalnih šolah pa ne more zasenčiti nobena nestvarna in neutemeljena izjava. Učiteljstvo je obrtno nadaljevalno šolo ustvarilo, jo organiziralo in tudi še nadalje rado sodeluje pri reorganiziranju in napredku te panoge naše prosvete.

Ker je danes na strokovno nadaljevalnih šolah le malo vajencev z zadovoljivo izobrazbo, ne sme strokovno nadaljevalna šola postati nikaka srednja ali delovodska šola. Zato moramo postopek pri pouku prilagoditi učenčevi individualnosti. Naše strokovno na-

Težko nam je ob pogledu na to odprto jamo, ki sprejema vase Tvoje telo. Tolaži nas edino zavest, da ležiš v domači zemlji, ki si jo tako ljubil in katero si učil še druge ljubiti, da ležiš pod zasneženim Krvavcem, na katerega si bil tako tesno navezan; tolaži nas, da ležiš in počivaš sredi rojakov, katerim si vzgojil mlade generacije. Morda bodo baš pod vplivom Tvojega značaja vstali iz teh generacij kladivarji nove bodočnosti. To in pa Tvoje vztrajno, nesebično in uspešno delo za učiteljstvo in učiteljsko organizacijo bo najlepši spomenik na grobu Tvojega spomina. Počivaj v miru, dragi tovariš! Čast in hvala Tvojemu delu! Slava Tvojemu spominu!

daljevalno šolstvo ne moremo vzporejati s strokovnim nadaljevalnim šolstvom drugih držav, zlasti s češkoslovaškim, to pa zato, ker moramo vedno upoštevati, da prihajajo na strokovno nadaljevalne šole v drugih državah vajenci z nižjo srednješolsko izobrazbo. Napredka v strokovno nadaljevalnih šolah ne bomo mogli doseči pri nas tako naglo kakor na Češkem. Po vzoru češkega strokovnega šolstva ne bomo mogli preurediti naših šol vsaj toliko časa, dokler bodo naši vajenci prihajali v obrt po večini z nepopolno osnovnošolsko izobrazbo. Zaradi tega bi prenel korak v tej smeri pomenil prej zastoj nego napredek. Tudi v uredbi se je zavzelo napačno stališče s tem, da vajenci, ki so dovršili nižjo srednjo šolo, niso več obvezni obiskovati strokovno nadaljevalne šole, ker da so teoretično že usposobljeni za polaganje pomočniških izpitov.

Vajencu je potrebna tudi etična vzgoja, sicer bo vklopljen v človeško družbo kot surova, neobdelana materija.

Pri vzgoji in pouku vajencev moramo imeti v vidu zlasti deželo, ki daje v mnogih primerih še vedno kader zdravih, skrajno marljivih, vestnih, dostojnih in zlasti za praktične predmete zelo večjih vajencev.

Današnja anketa naj priporoča kraljevski banški upravi revizijo uredbe (Službeni list kr. banske uprave dravske banovine, dne 27. februarja 1935., 17. kos), ki naj se izvrši z zaslusanjem in upoštevanjem mnenja učiteljev na teh šolah. Zato naj kraljevska banška uprava pozove učiteljske zbore strokovno nadaljevalnih šol, da stavijo predloge za primerne spremembe. Tudi učni program naj obdelajo lokalne učiteljske konference. To je potrebno, ker se bojimo, da bomo prešli sicer preveč v srednješolski način poučevanja. Vsa snov pouka mora biti podana učencem na lahek in razumljiv način, da jo morejo vajenci dobro osvojiti in obdržati. Le tako je šola res koristna in so upravičeni tudi izdatki zanjo. Pri tej priliki moramo ugotoviti, da je današnja strokovno nadaljevalna šola mnogo dražja institucija kot prejšnja, kljub temu, da so se honorarji osnovnošolskemu učiteljstvu znižali.

Uredba o strokovno nadaljevalnem šolstvu bi morala biti samo okvirna. Le za kraje, kjer se pojavljajo prvi početki strokovno nadaljevalnih šol, pomeni sedanja uredba pridobitev v napredku. Vse stroške nadaljevalnih šol naj prevzame banovina, ker sicer bodo neizvedljivi vsi načrti, stavljeni na današnji anketi na dnevni red. Mnoge občine ne zmorejo prevelikih davčev, zato je denarna pomoč banovine, države, trgovske in obrtne zbornice, industrije itd. nujno potrebna.

Končno pripominjamo, da smatramo za nujno potrebno temeljito proučitev socialnega stanja in tudi predizobrazbe prav vseh vajencev. Šele potem bodo dani pogoji za uspešno reorganizacijo strokovno nadaljevalnega šolstva.

Učiteljski pokret

Sestanek študijskega odseka „Učit. pokreta“ v Ptuj

Četrty sestanek študijskega odseka bo v nedeljo 11. aprila ob 10. uri v pritličju Mladike. Dnevni red:

1. Situacijsko poročilo — tov. Šegula.
2. Spremembe zakona o nar. šolah. — tov. Vizjak.
3. Slučajnosti.

K sestanku vabimo tudi vse tov. šol. upravitelje in ostale zainteresirane, ki jih prosimo, da smatrajo to kot redno povabilo. Na sestanku se bo obravnaval sekcijski predlog o reformi zakona. Tovariši naj na domačih učiteljskih konferencah predhodno razpravljajo o spremembah ter prinesejo konkretne spreminjavalne predloge s seboj.

Splošne vesti

TOVARIŠU

VINKU STOKLASU V SPOMIN!

Vrsto »starih šolnikov« se redčijo. V začetku meseca marca je omagal g. Vinko Stoklasa, nadučitelj v poklju. Dolgo se je upiral smrti, nered se je ločil od svojega idiličnega posestva v Zgornjem Leskovcu v bližini šole, kjer je delal v svojem vinogradu, vzornem sadovnjaku in čebelnjaku.

Rojen je bil dne 22. marca 1866. leta. Ze leta 1884. je dovršil učiteljske in 15. julija 1884. leta nastopil službo suplenta v Vitanju. Služboval je še v Zetalah, pri Sv. Roku pri Rogatecu in v Leskovcu v Halozah, kjer je služboval polnih 31 let do svoje upokojitve leta 1924.

Za svoje vzorno in vsestransko delo je prejel mnogo pohval, priznanj in diplom. Neumorno se je trudil, da Halozce gospodarsko in prosvetno dvigne, ter je tej pokrajini posvetil skoro vse svoje življenje. Lepa šolska palača s prostranimi prostori in zdravimi

stanovanji za vse učiteljstvo ter zlati napis v veži šolskega poslopja so priča o njegovem delu.

Kot človek je bil zvest in odkrit tovariš, prijeten družabnik in dvotipen mož.

Dragi tovariš Vinko! Svetili se bodo vrhovi naših vinskih gričev, ki si jim bil v podnožju, kjer si živel in delal, gledali bodo na tvojo gomilo sladko! Pa če tudi ne posije žarek sonca v temo groba, predrl bo temo žarek spomina tvojih hvaležnih učencev in učenk, žarek spomina tvojih tovarišev in prijateljev.

Slava tvojemu spominu!

V. C.

Pošiljajte naročnino za »Potopnika« na ček. račun štev. 11.153 in ne na položnicah Učiteljske tiskarne.